

Preek over Romeinen 12:1-2+9-21

Gehouden op de 12^e zondag v/d zomer, 10 september 2023, in de Buurtkerk te Noordwijk

Gemeente van Christus,

Een paar weken geleden klaagde een Amerikaanse dominee in een interview over de morele crisis van de samenleving aldaar. Als voorbeeld haalde hij aan wat hem na een preek over de Bergrede door een gemeentelid werd toegebeten: “Hoe in hemelsnaam kom jij op zo’n liberale onzin als ‘de andere wang toekeren’?” Verbaasd reageerde hij dat hij gewoon Jezus had geciteerd, en verwachtte hij eigenlijk een excuus van zijn gemeentelid. Maar in plaats daarvan was de reactie: “Ja, dat weet ik wel, maar zo’n zwakgebod werkt vandaag toch niet meer, zulk links gepraat, daar moet de kerk maar mee ophouden.” Op internet reageerden verrassend veel mensen instemmend en fulmineerden over de wereldvreemdheid van kerk en christendom.

Even later las ik een tijdschriftenartikel dat met de vraag van de dakloze drugsgebruiker Mickey begon: 'Ik ben zo eenzaam. Zou u mij een knuffel willen geven?' Hij stond op een Amsterdamse stoep voor de Albert Heijn en vroeg dit aan 26 voorbijgangers. Welgeteld één dame was bereid hem te omhelzen. Dat gebeurde undercover, met een verborgen camera en in opdracht van vrijwilligersorganisatie De Regenboog. De conclusie van hun experiment: er bestaan nog maar weinig aardige en behulpzame Amsterdammers. – Ik las dit en dacht spontaan: Nou, als je verzoeken om een knuffel als maatstaf voor vriendelijkheid en behulpzaamheid neemt, dan ben ikzelf ook niet altijd even aardig. En dat terwijl wij hiernaast een Voedselkastje onderhouden een ik in de Open Kerk altijd op verzoeken om financiële hulp inga. Maar om iemand in nood wat geld of iets te eten toe te stoppen, dat is toch iets anders dan een omhelzing.

Toen ik vervolgens voor de voorbereiding van deze preek in Romeinen al die vermaningen over de naastenliefde las en de oproep om voor alle mensen het goede te doen, bracht mij dat, gezien mijn eerdere gedachten over het knuffelen van daklozen, lichtelijk in de war. Want kijk, als ideaal klinken deze vermaningen natuurlijk uitstekend. Weinigen zouden zich ertegen uitspreken dat je moet proberen om met iedereen in vrede te leven, je wraakgevoelens te onderdrukken en altijd het goede te doen. Maar, hand op het hart: wie lukt het nou om daar ook daadwerkelijk naar te leven? Wij zijn immers geen heiligen. Net als ik zullen ook jullie situaties weten, waar je helemaal niet goed en behulpzaam voor mensen was met wie je ruzie had. Of waar je er niet alleen aan dacht om voor een vermeend onrecht wraak te nemen, maar het ook echt hebt gedaan. Lopen de vermaningen van Paulus niet noodgedwongen uit op falen omdat hier veel te veel van mensen wordt gevraagd? Het kwade door het goede overwinnen, altijd goed doen, je vijanden helpen – prachtige raadgevingen, zeker. Maar ze passen helaas erg slecht bij de werkelijkheid van hoe wereld en leven in elkaar zitten.

Maar, wacht even, vroeg ik me af: Wie zegt eigenlijk, dat de vermaningen van Paulus bij de werkelijkheid van deze wereld moeten passen? Is het niet eerder zo dat Jezus in de Bergrede en Paulus hier een christelijk levensmodel beschrijven dat expres lijnrecht tegenover de wereld en haar vaak gruwelijke werkelijkheid staat? Want het is niet Gods wil dat deze wereld blijft zoals zij is. In de Bijbel lezen wij hoe God deze wereld compleet, radicaal wil omvormen, vernieuwen en zelfs herscheppen. En voor deze vernieuwing heeft God onze christelijke naastenliefde nodig. En deze christelijke naastenliefde heeft inderdaad iets wereldvreemds.

Daarom eist Paulus aan het begin van onze lezing ook: “U moet uzelf niet aanpassen aan deze wereld”. Hij vraagt ons christenen dus letterlijk, om wereldvreemd te zijn. Het is belangrijk om hierbij stil te staan. Want ‘wereldvreemd’, dat heeft geen positieve uitstraling, dat lijkt op ouderwets en naïef, dat wordt door buitenstaanders, en zelfs, zie boven, christenen, belachelijk gemaakt. En bovendien: Wij willen als kerk toch juist nieuwe mensen winnen, van buiten de kerk, uit dus “de wereld”? We kiezen bewust voor taal die zoveel mogelijk mensen begrijpen en organiseren graag activiteiten die ook mensen buiten de kerk aanspreken. Is dat met het oog op wat Paulus hier schrijft, niet helemaal verkeerd, passen wij ons dan niet aan de wereld aan!? Kerk-zijn, dat mag toch juist niet gaan naar het maxime: u vraagt, wij draaien?!

Op deze manier is deze zin, “U moet uzelf niet aanpassen aan deze wereld”, inderdaad vaak geïnterpreteerd. Helemaal zonder naar degene te kijken die hem heeft opgeschreven. Want Paulus weet heel goed hoezeer ook christenen in deze wereld leven en niet beter zijn dan de mensen om zich heen. Paulus kent van zichzelf haat en wraakgevoelens, ze waren lange tijd de spil van zijn leven. En na zijn bekering heeft ook Paulus zijn verkondiging voortdurend aangepast. Juist omdat hij met de Joden op een Joodse manier, met de Grieken op een Griekse manier en met de heidenen op een niet-religieuze manier kon praten, heeft hij zo’n baanbrekend succes gehad. Juist dat hij zichzelf steeds opnieuw aan de concrete situatie van zijn tegenover aan kon passen, maakte Paulus tot de grondlegger van onze kerk. En iedereen die eens op een verre vakantiebestemming een

zondagse eredienst heeft meegemaakt, weet dat de aanpassingsbereidheid van de kerk aan de lokale cultuur een hoofdreden voor haar wereldwijde verspreiding is. Tegen deze achtergrond lijkt het mij onmogelijk dat Paulus hier bedoelt, dat christenen zich uit de wereld terug moeten trekken, niets van veranderende tijden mogen leren en nieuwe ontwikkelingen zoals minirokjes, sportwedstrijden op zondag, of het homohuwelijk bij voorbaat af moeten keuren. Evenmin heeft Paulus het hier over een eeuwige, onveranderlijke waarheid die christenen ongewijzigd en altijd en overal op dezelfde manier zouden moeten verkondigen.

Paulus gaat het hier niet eens om een tegenoverstelling van christenen tegenover de wereld – en daarom is de zin, “U moet uzelf niet aanpassen aan deze wereld”, eerlijk gezegd, een belabberde vertaling – die helaas in de loop van de geschiedenis voor veel schade en uitsluiting heeft gezorgd. Er staat niet eens het Griekse woord voor ‘wereld’, er staat *aionos*, het Griekse woord voor ‘tijdperk’. Paulus leeft en schrijft in de gloeiende overtuiging, dat dit tijdperk al morgen kan vergaan, dat de terugkeer van Christus onmiddellijk zal gebeuren. Dan zal het nieuwe tijdperk aanbreken – en zullen de goddelijke beloftes, de goddelijke wil werkelijkheid worden. Christenen moeten daarom in dit tijdperk al verlangen naar het toekomstige tijdperk en nu al doordringen zijn van de aankomende goddelijke werkelijkheid. Ze moeten dit verlangen en de beloftes van God tot het centrum van hun gezindheid maken. Daarbij denkt Paulus aan de liefde. Hij roept ons hier op, niet om wereldvreemd, maar om toekomstgericht te leven, altijd met het oog op Gods beloftes. En ja, dat kan ook iets wereldvreemds hebben. In de zin, dat wij de voor de wereld vreemde goddelijke liefde uit mogen dragen.

Hoe dat concreet moet gebeuren, dat beschrijft Paulus met die waslijst van raadgevingen die met een oproep tot oprechte liefde begint. In deze oprechtheid ligt veel van de wereldvreemdheid van de liefde waartoe Paulus oproept. Want deze liefde wordt niet door de vaak in dit tijdperk gebruikelijke motieven gedreven. Bijvoorbeeld is zij volstrekt gratis, om niet, zij verwacht niets terug, geen tegenprestatie en ook geen terug geliefd worden. Het is liefde zonder bijbedoelingen, zonder verstopte intenties, het is liefde zonder aanzien van degene wie je liefhebt – tamelijk wereldvreemd, vinden jullie niet? En toch zo immens belangrijk! Er zijn namelijk, ook voor ons, altijd mensen die oppervlakkig bekeken liefde niet waard lijken. Ze zijn te anders, te vreemd, te moeilijk, te vies, te schuldig of te gevaarlijk. Ze kunnen zelfs dakloos, drugsverslaafd of een alleenstaand mannelijke vluchteling met een donkere huidskleur uit een ver land zijn. En toch kunnen zij naar aandacht of een knuffel verlangen. Ook zij hebben, hoe dan ook, liefde nodig. En de wereld wordt een betere plek als wij leven zoals Paulus het van ons vraagt, als wij met alle mensen, dus ook met hen, in vrede leven. “Voor zover het in onze macht ligt”, voegt Paulus er genadig aan toe, want ook hij weet, dat niet iedereen dat wil, met ons en de wereld in vrede leven. Maar ook juist dan, als mensen ons vijandig bejegenen, moeten wij wereldvreemd zijn. Want juist dan is oprechte liefde nodig. Omdat oprechte liefde de enige manier is, om vicieuze cirkels van vijandschap, geweld, wraak en vergelding te doorbreken. De houding van dit tijdperk, om angstvallig wat wij hebben te willen beschermen, om beschuldigend naar de ander te wijzen en te roepen, dat deze groep het toch zelf over zich heeft afgeroepen, daar doen wij christenen, als het goed is, lekker niet aan mee. En dat is ook juist geen zwakgebod, in tegendeel: als wij weigeren om aan het spelletje van geweld en vergelding mee te doen, als wij de andere wang toekeren, als wij proberen die vreselijke cirkels van haat, angst en wraak door verzoening en liefde een halt toe te roepen, dán handelen wij vrij en autonoom. Degene die erin meegaat en er een volgende ronde aan toevoegt, reageert maar en laat zich zijn handelen door zijn tegenover opdringen. Dat is een onvrije houding, de ander heeft het initiatief. Hier is wereldvreemdheid de vrijheid, om uit vicieuze cirkels te stappen en zelf de agenda te bepalen.

Dat kan concreet betekenen dat wij hen zegenen die ons vervloeken en dat wij juist die mensen gastvrij ontvangen die ons kwaad en vijandig bejegenen. Dat begint ermee hen eten en drinken, tijd en aandacht aan te bieden. En eindigt in het hooghouden en uitbreiden van de hier geboden vrijheden voor minderheden – juist als die minderheden tegen deze vrijheden vechten.

Vanochtend maakt Paulus ons duidelijk dat christelijke naastenliefde tegen ons verstand kan indruisen, dat zij een beetje wereldvreemd is. Maar juist dat maakt deze liefde zo belangrijk, juist dat maakt deze liefde tot een heilsmacht in onze vaak zo heilloze wereld. Want in haar wereldvreemdheid valt zij op en ontvouwt zij haar kracht! Daar waar liefde tegen alle menselijke maatstaven wordt volgehouden, waar slachtoffers daders vergeven, waar oude vijanden elkaar omhelzen en mensen veroordelen en haat overwinnen en een echte ontmoeting mogelijk wordt, juist dáár breekt vandaag de dag al het nieuwe tijdperk van Gods liefde aan!

Zulke en veel meer grote en kleine wereldvreemde situaties wens ik jullie van harte toe! Wie weet, misschien knuffel je zelfs met een dakloze...

Amen